הלכה · משנה תורה · מפרשים · שורשי הים · ספר נשים

שורשי הים על משנה תורה, הלכות גירושין

רבי יצחק מאיו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שורשי הים על משנה תורה, הלכות גירושין

רבי יצחק מאיו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שורשי-הים-על-משנה-תורה-הלכות-גירושין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
הלכה ו 4
פרק ו 8
הלכה ג 8
הלכה כח 10
פרק ח 11
הלכה י 11
הלכה יא 12
פרק י 20
הלכה ב 20
הלכה יד 21
הלכה יז 22
פרק יב 23
הלכה טז 23

פרק ב

הלכה ו

שורש מילי לא מימסרן לשליח אמר **לב' או לג' אמרו לסופר כו' הר"ז גט פסול**. עיין להפ"ח בה' גיטין סי' ק"ך ס"ק ט"ז שעמד על דברי רבי' ושאר הפוסקי' וביירר דבריהם יפה יפה עם הסוגייא דפ' התקבל דס"ו והכריח מתוך הסוגייא דמילי לא ממסרן לשליח הוא מדאורייתא כמ"ש ומבואר יוצא בתוך הסוגייא הלזו וגם מפ' כל הגט דכ"ט גבי מ"ש מתנה הרי היא כגט שלא אמרו מילי לא ממסרן לשליח אלא כההיא דכתבו גט ומתנה או אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתומו שהבעל אמר דברים בעלמא ושליח זה מוסרן לשליח אחר לכתוב או לחתום אבל כשהשליח בעצמו עושה פעולת שולחו לא חשיב מילי ואולם הרב הגדול מוהרימ"ט בח"א סי' קכ"ז דקס"ו ע"ג כתב דהאומר לחבירו צא והקדיש שור אחד משוורי אין בו דין הקדש דמילי נינהו וקי"ל דמילי לא ממסרן לשליח אף במתנה כו' יע"ש כנר' דמשמע ליה להרב ז"ל מסברת עצמו דכל שענין השליחות אין בו מעשה לכתוב או לחתום וכיוצא אז אפילו השליח עצמו עושה השליחות קרינן ביה מילי לא ממסרן לשליח ואין בו מועיל באותו מעשה שאין בו ממשות אלא דבור בעלמא כצא והקדיש שור אחד משוורי דאין בו דין הקדש.

וראיתי להרב בתי כהונה ח"ב סימן כ"ד שתמה עליו ממה שנתבאר מדברי הראשונים גבי מתנה דמהני אומר לב' אמרו לפ' ויכתוב שטר מתנה ולפ' ופ' ויחתומו והא התם לא הוי אלא מילי דמסר לשליח זה דלימא לאחר ואפי"ה אמרו דמהני כיון דמכחו הם באים ולא פסלו אלא באומר אמרו מדעתכם יע"ש. ואם מהא לא אירייא דאפשר דמשמע ליה למהרימ"ט דהתם שאני דענין השליחות הוא לעשות מעשה שהיה מוטל על המשלח אבל כשהמשלח עצמו לא היה עושה שום מעשה אלא דיבור בעלמא כל כה"ג משמע ליה דלא ממסר לשליח כלל אפילו דהשליח עצמו עושהו וכעין זה חילק בשיטה מקובצת למס' נזיר בשם הר' עזריאל על מה שהקשו התו' בפ"ק דנזיר די"א דהיכי משכחת לה נזירו' על תנאי כיון דאי אפשר לקיים מעשה הנזירות ע"י שליח וכל תנאי שאי אפשר לקיים המעשה ע"י שליח התנאי בטל והמעשה קיים ותי' ה"ר עזריאל דדוקא מעשה בידים כגון קנין חליצה גט וקדושי' וכיוצא בהם דהתם אלים המעשה ואפילו לא נתקיים התנאי לא נתבטל המעשה אבל נדר ונזירות דאין צריך מעשה לא אלים שיתקיים הנדר והנזירות אם לא נתקיים התנאי עכ"ל והביא דבריו מו"ה בס' שער המלך ה' אישות ספ"ו דל"ז ע"ג יע"ש.

עוד ראיתי להר"ב בתי כהונה שם ולהרב מח"א ה' שלוחים ס"ז שהוקשה להם עוד

במה שעלה לחלק עוד מהרימ"ט בין תרומה שניטלת במחשבה אפילו ע"י שליח משום דחשיב כמעשה בידים אבל דיבור של הקדש מילי נינהו ולא ממסרן לשליח והוק' להם דהקדש נמי מחשבה חשיב כמעשה דכתיב כל נדיב לב עולות וכמ"ש התוס' שם בר"פ האומר ובפ"ג דשבועות דכ"ו סע"ב ועוד דדיבור של הקדש מעשה גמור חשיב שעושה מחול קדש ואמרינן בפ"ק דתמורה כל ל"ת שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ואמר ליה ר"ל לתנא לא תיתני מימר דבדבורו עביד מעשה ומדלקי עליה ש"מ דחשיב מעשה גמור ועוד דשם בדק"י אהא דבעי רמי בר חמא מקדי' עושה תמור' או מתכפר עוש' תמור' א"ר א"כ מצי' ציבור עושים תמורה כגון דשוו שליח לאקדושי יע"ש הרי דאיכא שליח להקדש ועיין בדבריהם מה שדחו לזה יע"ש.

עוד ראיתי למו"ה בס' שער המלך בה' אישות סוף ה"ב דל"ז ע"ב ד"ה ודע הביא דברי מוהרימ"ט הללו שכתב דמי שעשה שליח שיקדיש בשבילו לא עשה כלום דהוו מילי ומילי לא ממסרן לשליח וכתב ע"ז וז"ל וק"ט דא"כ לא משכחת לה הקדש על תנאי כיון דהוי תנאי שאי אפשר לקיימו ע"י שליח ובפ"ד נדרים דכ"ח תנן הרי נטיעות אלו קרבן אם אינן נקצצות יש להם פדיון ומוקמי' לה בגמ' באומר אם אינן נקצצות היום ועבר היום ולא נקצצו יע"ש ואם איתא אפילו נקצצו נמי כיון דאי אפשר להקדיש ע"י שליח הו"ל תנאי שאי אפשר לקיימו ע"י שליח והתנאי בטל והמעשה קיים יע"ש ועיין בס' שמחת יו"ט הנדפס מחדש לגאון ירוש' מוהריט"א זלה"ה בתשו' ס"סי ה' דף כ"ב ע"ג עמד ליישב קושייא זו יע"ש.

וע"פ תירוצו נתיישב לי ג"כ אותה שאמרו בפ"ק דר"ה ד"ו ע"א מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת זה נדר נדבה כמשמעה כו' ומפרשינן בגמ' האי נדבה דאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה יע"ש ופירש"י ז"ל דאמר הרי עלי עולה ע"מ שכשאפרישנה לא אתחייב באחריותה יע"ש והשתא לדברי מוהרימ"ט דאי אפשר להקדישה ע"י שליח היכי מהני תנאה שלא אתחייב באחריותה הא הו"ל תנאי שאי אפשר לקיימו ע"י שליח והתנאי בטל והמעשה קיים ונדרו נדר גמור ואין כאן נדבה ועפ"י תירוץ מו"ה מוהריט"א ז"ל הנה נכון ולעד"ן עוד ליישב דכיון דהשליח יכול להביא משלו על הנודר אפשר לקיימו ע"י שליח קרינן ביה.

ולדידי ק"ל עוד ממ"ש הרמב"ן בפ' י"נ דקכ"ו ע"ב עלה דאמר ר"מ בברייתא האו' לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין ליך עלי שאר כסו' ועונה ה"ז מקודשת ותנאו בטל כו' וז"ל ואיכא למידק נמי תנאי שבנזיר היכי הוי תנאה והרי כל תנאי שא"א לקיימו ע"י שליח התנאי בטל והמעשה קיים כדאמרינן לענין חליצה וי"א כו' ואחרים אומרים כו' נזיר

נמי משכחת לה ע"י שליח שאומר אדם לחבירו הריני נזיר על דעתיך וכל זמן שתרצה תדירני בנזיר יע"ש הרי דקבלת נזירות דאינו אלא דברים בעלמא ואפי"ה מוסר דברים אלו ע"י שליח ולא אמרי' מילי לא ממסרן לשליח.

ועוד ק"ל ממ"ש הריב"ש בסי' רכ"ח על ק"ק אחד שיש להם הסכמה וחותם מהמלך ששלושה נאמני הקהל והב"ד של הקהל יבררו אנשי' שהם יפקחו על עסקי הקהל בענייני המסים והתשחורות וברירת הקהל ושהנאמנים והב"ד יחדשו ברירת השלושים הנז' משלש לג' שנים ושיעשו ברירה זו כולם או רובם אך שיהיו מסכימים בה שנים מהנאמנים אחר שישבעו כולם לעשות ביושר ובאמונה לתועלת הקהל והנה עתה מקרוב נתרצו הנאמנים והב"ד בשני אנשים שיעשו הם השלושים אנשים ושיקיימו הנאמנים והב"ד ברירתם והשנים הנז' הסכימו בברירה אחת שאינה ראויה כלל למראי' עיני רוב הנאמנים והב"ד ולכן מאנו לכתוב ולחתום הברירה הנז' בספר השלשים כיתר הברירות זולתי אחד מהנאמנים שהיה אחד מהשנים בוררים כתב הברירה וחתם אותה הוא ואחד מב"ד והששה הנשארים מהנאמנים והב"ד מאנו לחתום אלא שאחר האייום מחצר המלך חתמו בע"כ ובמסירת מודעא בפני עדים כשרים ועתה נולד מחלוקת בין הנאמנים והב"ד או רובם וקצת יחידי הקהל וזה שקצת יחידים מתחזקי' לומר שהברי' הנז' שרירא וקיימא אע"פ שהנאמנים והב"ד לא קיימוה ולא חתמוה אלא מתוך האונס וזה שכבר נהגו הקהל ב' או ג' פעמים למסור הברירה ביד אחד והיו הנאמנים והב"ד מקיימים אותה הברירה אע"פ שלא היתה ישרה בעיני קצתם והיו חותמים אותה כנהוג כו' ואחר שנהגו בכך נר' שיש להם כח על זה וכיון שכן בנדון זה אחר שהשנים הסכימו בברירה זו הרי היא קיימת ואין כח ביד הנאמנים והב"ד לבטלה אלו דברי הכת האחת והנאמנים והב"ד או רובם וכת אחרת מהם מתחזקים לומר שאין הברירה הזאת ברירה כלל וזה שאין ס' שאין לנאמנים ולב"ד כח למנות מי שיעשה הבריר' כי להם ניתנה רשות וכח לעשות הבריר' אחר שישבעו לעשותה ביושר ובאמונה ולזה אף אם מנו ב' לעשות הבריר' אין ברירתם כלום אם לא יקיימו אותה אחרי כן כמו שנהגו כמה פעמים שמסרו ההיא ביד אחר ובנדון זה שלא קבלוה מעולם לפי שלא היתה ראוייה כלל למראית עיניהם אין ס' שאין לברירה זו ענין כו' הדין עם מי ויבא שכמ"ה.

והשיב הרב ז"ל אע"ג דבכל התורה כולה קי"ל דשלוחו של אדם כמותו והשליח עושה שליח אע"פ דלא פי' לו הבעל דבר היינו דוקא במידי דליכא קפידא למנות שליח אחר אבל אי איכא קפידא לבעל במינוי שליח אחר אין שליח עושה שליח והכא איכא קפידא בנדון זה שהנאמנים והב"ד שהם שלוחי הקהל לעשו' בריר' השלשים לא היו יכולים

למנות אחרים תחתיהם שהרי בברירת השלשים תלוי כל ענייני הקהל וצריכין הבוררים אותם שיהיו מדקדקים הרבה באומד הדעת שיהיו אנשים חכמים ונבונים ויודעי בענייני הקהל במשפטי והנהגותיהם ותקנותיהם אוהבי צדק ורודפי שלום ושיתפייסו מהם רוב הקהל ואין ס' שיש קפידא בדבר זה מי יהיו הבוררי' אותם ולזה יבררו הנאמנים והב"ד שיעשו הם ברירת השלשי' כאשר מינוי הנאמנות ומינוי הב"ד הם המנויים החשובים שבקהל והמתמני' מהם הם תמיד מגדולי הקהל ואחר שיש קפידא לקהל באנשים הבוררים שיהיו חשובים ומעולים א"כ אין כונת הקהל שהבוררים אותם יהיו יכולין למנות אחרים תחתיהם ואפי' יהיו כמותן בחכמה ובמנין.

ובר מן דין אפי' לא היה קפידא בדבר אפ"ה אין יכולין למנות אחרים תחתיהם לפי שנתינת רשות לנאמנים והב"ד לעשות ברירת השלשים מילי נינהו ומילי לא ממסרן לשליח דהא לא דמי לבעל המוסר גט לשליח להוליך גט לאשתו דלא מילי נינהו אלא הגט שיש בו ממש מסר לו ומעתה נעשה שלוחו ויכול למוסרו לשליח וכן מורשה שכתב לו זיל דון והנפק לנפשך יכול להרשו' לאחר גוף הממון ולהיות הב' שליח עליו אבל לעשות ברירת אנשים אין כאן דבר נמסר אלא דברים בעלמא והוא עצמו כשמקיים שליחותו מהני ונעשה שליח על השליחות ההוא אבל אין יכול למוסרו לשליח ב' משום דמילי לא ממסרן לשליח עכ"ל הרי שכתב הרב בהדייא דאע"פ שבריר' אנשים אין כאן נמסר אלא דברים בעלמא כשהוא עצמו מקיים שליחותו מהני ונעשה שליח על השליחו' ההוא וא"כ באומר צא והקדיש שור אחד משוורי נמי אם הוא עצמו מקיים דברו והלך והקדישו למה לא יהנה שליחותו.

ותו ק"ל על מהרימ"ט ממ"ש הרשב"א בת' הביאה מרן ב"י בי"ד סי' רכ"ח דמסתברא דמתירין ע"י שליח הנודר כי מה שהתירו בפ"ק דנדרים בבעל לרבות' נקטיה שאפי' ע"י הבעל שיש לחוש שמא יוסיף מדעתו מפני שהיא אשתו ולפיכך אסור בדכנפינהו איהו ואפי"ה כל כי מכנפי שרי וכ"ש באיני' דעלמא יע"ש הרי דאפי' דליכא בשליחות הבעל אלא מילי לומר לבד שהוא מתחרט מעיקר נדרו מהני שליחותו ולא אמרינן מילי לא ממסרן לשליח ואף החולקים על הרשב"א ז"ל אזלי ומודו דע"י תורגמן מתירין לו כיון שעומד שם כיע"ש ועיין להרב אש דת פ' נשא מ"ש בענין זה דמילי לא ממסרן לשליח.

פרק ו

הלכה ג

שורש מגרש ע"י שליח הבעל **אינו יכול לעשות שליח לקבל גט לאשתו**. הנה הטור ז"ל בסי' קמ"א כשהביא דין המגרש ע"י שליח כתב וז"ל ואם הבעל רך בשנים' טוב להצריך לדקדק אחריו אם הביא סימנים כשעושה שליח שאין קטן עושה שליח עכ"ל עיין במ"ש הרב מש"ל על דבריו כאן בפ"ו מה' גרושי' ה"ג ונסתפק הרב שם אם יכול אדם לגרש קודם שיחולו הקדושין כגון מי שקידש לזמן וקודם הגעת זמן הקידושין הוא כותב לה את הגט לגרשה לאחר זמן שיחולו הקדושין ותוך דבריו הביא דברי התוספו' ז"ל ביבמות דנ"ב ע"ב שכתבו דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל יכול אדם לכתוב גט לאשתו קוד' קדו' ולפ"ז לדידן יכול לכתוב קודם זמן הגעת קידושין כיון דלא הוי מחוסר מעשה אלא זמן וכל כי האי לא חשיבי דשלב"ל כמו שהכריח הוא ז"ל בפ"ד מה' אישות ד"ז וכיון דמצי לקדש לאחר שיגדיל מצי לגרש ג"כ ועפ"ז ישב דברי הטור הנז"ל שהצריך בדיקה לקטן המגרש וישב ג"כ דבריו שבסי' קל"ב לענין הכותב גט קודם קדושין שכתב דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל דהוי גט דמאי נ"מ לדידן כיון דלא קי"ל הכי יע"ש.

ודרך אגב עמדתי על דברי התוס' הללו דביבמות שהכריחו דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל הגט גט ממה שמצינו לענין גט שחרור עבד דמהני קודם שיקחנו לזה המ"ד גט אשה וגט שחרור ילפי מהדדי לה לה מאשה ולא ידעתי למה לא הכריחו כן מקדושין דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל יכול לקדש לאחר שאשתחרר או שתשתחרר אף שעכשיו אינה יכולה לקדש וקידושין וגרושין שוין הם דאתקש הוייה ליציאה ועיין בדברי מרן ב"י בסימן קל"ב והמגיה בס' מש"ל כתב שיש מחלוקת בין רבינו והתוס' ז"ל דלדעת רבינו טעם פיסול הגט כשכותב אותו קודם הקדו' הוא מפני שלא נכתב לשם גרושים, ולדעת התוס' משום דכל מידי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח ועל פ"ז יצא לדון בדבר חדש דלמ"ד דלא בעינן שליחו' בכתיבה יכול אדם לגרש בגט שנכתב קודם קדושין ע"י שליח כיון דלא בעינן שליחות לכתיבתו לא כן לטעם רבינו ז"ל יע"ש וק' טובא דא"כ אמאי קאמרי בגמ' דלאשה דעלמ' אם אמר לסופר קודם קדושין שיכתוב לה גט לכשישאנה אגרשנ' דלא מהני ואמאי לא מהני כיון דלא בעינן שליחות לכתיבת הגט ושפיר יכול לכותבו ע"י שליח, ולפי דברי הרב המגיה ז"ל צריך לידחק דמיירי שאמר לסופר לכתוב הגט ולגרשה בו הסופר והעיקר חסר, גם כיון דלדברי התוס' והרא"ש שכתבו הטעם דלא מהני הוא משו' דכל מידי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח היאך הפה יכול' לדבר דלמ"ד בכתיבה לא בעינן שליחות והבעל מגרשה באותו גט דמהני ס"ס הרי נכתב

הגט הזה בזמן דאפילו כתבו הבעל לא מהני כ"ש כשכתבו אחר באופן שדברי הרב הנז' לא יכולתי להולמן.

עוד כתב הרב מש"ל ז"ל וז"ל שוב ראיתי דהא דכתיבנא ליתא משום דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום אינה צריכה גט בתוך ל' דהא קי"ל דבין היא בין הוא יכולים לחזור ואם לא חזר בו בפי' ונתן לה גט אין לך חזרה גדולה מזו וכן מה שרצינו ליישב דברי הטור בבדיק' קטן וכתבנו דמיירי שקי' בעודו קטן לאחר שיגדיל הא ליתא דהא כל זמן שלא הגדיל אין צורך לגט אלא בחזרה בעלמא יע"ש ועיין בס' נאות יעקב להרב כמוהריט"א נר"ו סס"ד דל"ז ע"ד ד"ה וראיתי שכתב וז"ל ואעפ"י שאיני כדאי להשיב על דבריו יש לחקור מנ"ל להרב דאם נתן גט דהוי חזרה דכיון דלא חזר בפי' אפשר שרוצה בקיומן של קדושין ומה שנותן גט הוא כדי להחזיקה במגורשת ונ"מ לאוסרה לכהונ' ולאוס' על אחיו משום גרושת אחיו דכל היכא דאפ' לו' דאין כונתו לחזור בו כיון דלא חזר בו בפי' אמרינן והביא דברי הרא"ש והר"ן והרשב"א בר"פ האומר דקדושין גבי המקד' לאחר ל' ובא אחר וקדשה בתוך ל' ודברי הירושלמי שהביאו הם ז"ל וכתבו דקבלת קדושין מאחר לאו חזרה בפי' הוא אלא כונת האשה שאם יבוטלו קדושין הא' תחולו קדושין הב' יע"ש.

והנה מדברי הירושלמי והראשוני' הללו ל"ק לדברי הרב מש"ל ז"ל דהתם איכא טעמא למה שפשטה ידה וקיבלה קדושין כמ"ש הם ז"ל לומר שאם ימות או יגרש הא' שתהא מקודשת לב' כיע"ש, אבל הכא במגרש לאחר שיחולו הקידושין משמע ליה להרב מש"ל ז"ל דאין סברא לומר שמה שנותן גט הוא להחזיקה במגורשת ולאוסרה לכהונה דודאי כיון דלא נישאת לו אין כוונתו לצעורה בגט זה, ועיין במ"ש הטור ח"מ סי' ט"ל סכ"ג דלמאן דפסק כאביי דעידיו בחותמיו זכין לו למפר' משעת חתימה כשמסר לו השטר אפי' אם מכרו או נתנו לקרקע לאחר קודם מסירה כל שאחר מסר לראשון זכה משעת חתימת השטר ולא אמרי' כיון דמכר או נתן לאחר חזר בו מהשטר הראשון ועיין בב"י שם שכתב דיש חולקים בזה וא"כ זו ראייה לומר דאין זו חזרה ואפשר לחלק בין קדושי אשה למכר ומתנה וכעת צ"ע.

עוד כתב הרב המגיה בס' מש"ל וז"ל ובענין קדושין על תנאי נותן לה גט מעכשיו ולא חיישינן לשמא אתה מצריכ' כרוז לכהונ' דלא חששו להכי אלא באשה הבאה ממ"ה ואמרה מת בעלה ואח"כ מת בנה שלפי דבריה אינה צריכה חליצה וכי חיישינן לומר ששקר היא אומרת ומצרכינן לה חליצה איכא למיחש ג"כ שאמת היא אומרת ואי חולצת ולמחר יתאמת דבריה אתה מצריכה כרוז לכהונה אבל בשאר תנאים דעלמא לא

חיישינן שמא לא יתקיים התנאי ואתה מצריכה כרוז לכהונה ומאותה סוגייא דפ' החולץ דמ"א גבי חליצה מעוברת לא משמע הכי וכעת צריך ישוב ע"ש עלה ונסתפק המ"ל אם בקדו' דע"מ שתעשה דבר פ' שאינו יכול האיש לחזור כשהאשה מקיימת תנאה אם יכול לגרשה קודם קיום התנאי שעדין לא חלו הקדושין והביא דברי הרמ"ה בא"ה סימן ל"ח לענין חליצה דיכול לחלוץ קודם קיום התנאי (ה)[ד]קדושין ותמה עליו מדברי התוס' דר"פ החולץ שכתבו דלר"ל חליצת מעוברת אפי' אחר שהפילה לא מהני משו' דבשעת החליצה לא היינו יודעין אם היה הולד של קיימא או לא ושוב העלה שלדברי הנ"י ז"ל ניחא יע"ש ולע"ד אף לדברי התוס' י"ל דשאני חליצת מעוברת שאין מציאות בעולם לידע השתא בשעת החליצה דבר מה בבטן המלאה אבל בשאר תנאים דעלמא יכול הדבר להתברר השתא בשיאמר אין או לאו.

הלכה כח

שורש מגרש ע"י שליח שהניחו גוסס וכן **המביא גט כו' אבל אם הניחו גוסס שרוב גוססין למיתה כו'**. הנה בענין גוסס אי גיטו גט ומתנתו מתנה נחלקו הפוסקים ז"ל והתוס' בס"פ עשרה יוחסין דע"ח ע"ב הקשו לשיטת האומרים דאין בדבריו כלום מהא דאמרינן בפ' כל הגט המביא גט ממ"ה והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים וקאמר עלה בגמ' ל"ש אלא זקן או חולה אבל גוסס לא משום דרוב גוססין למיתה וטעמא משום דרוב גוססין למיתה הא אי ידעינן בודאי שהוא חי נותנו לה יע"ש והרא"ש ז"ל בפסקיו כתב וז"ל דלשיטת האוסרים הנז' י"ל דהתם שאני דכשקבל השליח הגט היה בריא ואחר שהלך השליח נעשה גוסס אבל בשעה שהוא גוסס לא היה יכול לעשו' שליח עי"ש וכונתו מבוארת דלשיטת הראשונים הנז' בכל מידי דאתי ממילא חשיב הגוסס כחי ולהכי נוחל ומנחיל כו' ומש"ה אם כשנתנו ביד השליח לא היה גוסס יכול השליח ליתנו ביד האשה אח"כ כיון דאתי ממילא דלא בעי נתינה דגוסס ליד האשה ולפי שיטה זו צ"ל דאע"ג דקי"ל כל מידי דמצי איהו עביד שליח נמי עביד וכל מידי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח שאני הכא דבשעה דשוותיה שליח איהו נמי הוה מצי עביד וכל שאח"ז אתי ממילא חשיב אע"ג דהשתא איהו לא מצי עביד ליה וכ"כ בהדיא הפ"ח בה' גיטין סימן קכ"א ס"ק י"ז ועיין עוד שם במה שהאריך בדברי התוס' דקדושין יע"ש ועיין בס' בני יעקב מה שתמה ע"ד הרא"ש הנז' יע"ש בדק"ס.

והנה שיטה זו היא שיטת התוס' ז"ל שהביא הרשב"א בפ' מי שאחזו שכתבו דלא בעינן שיהא שפוי בדעתו בשעת נתינת הגט ואינן מקפידין אלא בשעת כתיבה דוקא יע"ש והרב מח"א בה' זכיה ומתנה סי' י"ו תמה על דבריהם מהך סוגייא דפ' עשרה

יוחסין דמוכח משם דכל שהוא גוסס בשעת חלות המתנה דלא זכה יע"ש וע"פ האמור ניחא דשאני מתנה בדבר שלא בא לעולם לר"מ דכיון דעיקר הקנין הוא בשעה שהוא גוסס ומקמי הכי לא הוה מצי עביד לא ע"י עצמו ולא ע"י אחרים לא זכה דכל מידי דמחוסר מעשה לגבי גוסס לא מהני מידי משא"כ גבי גט דכיון דאמר מעיקרא כתבו ותנו דכל שכתבו כשהוא ברי מצי למיהב בתר הכי דהו"ל כמידי דאתי ממילא דכיון דבשעה שאמר כתבו ותנו איהו נמי הוה מצי עביד מ"מ חשיב כמידי דאתי ממילא דחשיב כחי לכל דבריו וכמ"ש הרא"ש ז"ל בפ' עשרה יוחסין לדעת הפוסקים הנז'.

והרב מח"א חילק חילוק זה למה שהוקשה לו הני תרי סוגייאי דסתרי אהדדי דמהך סוגייא דפ' עשרה יוחסין משמע דגוסס לא מצי מקנה מידי ומההיא סוגייא דפ' י"נ דקל"ז דאמר אביי ש"מ קונה עם גמר מיתה מוכח דגוסס מצי מקנה ותי' דשאני ההיא דפרק עשרה יוחסין דכיון דהוי דבר שלב"ל דאפילו לר"מ לא חל הקנין עד שיבא לעולם מש"ה כשהוא גוסס לא חל הקנין כיון דמעולם לא הוה מצי להקנות לא בתחילה ולא בסוף בשעה שנגמר הקנין אבל בההיא דאביי דמיירי בדשלב"ל אע"ג דבסוף בשעת גמר הקנין לא מצי להקנות מיהו בתחי' היה בידו להקנותו קנין גמור אם היה רוצה והרב עדיין לא ביאר כל הצורך דס"ס קשה דכיון דבשעת חלות הקנין הוא גוסס ואין במעשיו כלום מה הועיל לן מר מה שהיה יכול להקנות מעיקרא הרי לא הקנה ואיך חל הקנין בשעה שהוא גוסס ועוד דאכתי לא יישב כלום למ"ש התו' דכל דבשעת הכתיבה היה שפוי בדעתו אין צריך בדיקה בשעת הנתינה ואמאי לא כיון דבשעת חלות נתינת הגט אין במעשיו כלום והא לא דמי למשוך פרה זו וקנה לאחר ל' יום שכתב הרב ז"ל דהתם כבר נתנה לו אותה בידו וחלות הקנין ממילא אתי משא"כ גבי נתינת הגט שלא נתנו בידה מעיקרא אמנם ע"פ האמור ניחא ודוק.

פרק ח

הלכה י

שורש נותן גט על תנאי הר"ז **גיטך ע"מ שלא תשתי יין כו'**. מצאתי כתוב למורי הרב שער המלך ז"ל וז"ל ויש לחקור בהא דקי"ל ע"מ שלא תשתי יין לעולם אין זה כריתות דהא הו"ל מתנה עמש"ב כיון דנשים חייבות בד' כוסות והול"ל דתנאו בטל והגט קיים ובשלמא באומר ע"מ שלא תשתי יין ל' יום לא ק"ל כיון דנשים חייבות בקדושא והבדלתא דהתם אפשר לקדושי אריפתא או על ידי שמיעה מאחרים גם ליכא למימר שהרי קי"ל דהאומר הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזי' לא הוי מתנה עמש"ב משום

דלא תיכול ולא תתגרש שהרי כתב הרשב"א שם בחידושיו דהיינו דוקא בתנאי דקום עשה יע"ש והיה נראה להוכיח מכאן דיין סתם אין יין צמוקים בכלל דא"כ לא הוי מתנה עמש"ב דכיון דאפשר לקיים מצות ד' כוסות ביין צמוקים ושלא כדעת מוהר"ש הלוי בתשו' הביאה הרב כנ"הג סימן תפ"ב דהנשבע שלא לשתות יין בפסח הוי נשבע לבטל את המצוה יע"ש מצורף לזה לפי מה שנסתפק מוהר"א ששון ז"ל בתשו' ס"י אם התנה על דבר הרשות ולעבור על ד"ת אי אמרי' בזה מיגו דחייל על דבר הרשות חייל נמי אמצוה כדרך שאמרו בנשבע בכולל ואי אמרינן דחיילי בכולל ניחא.

ועוד יש לצדד דאע"ג דנימא דתנאו בטל ולא אמרי' כולל אדבר הרשות מיהא חייל וכיון שכן האשה זו לא הותרה אלא בד' כוסות לבד וכל ימיה חוזרת לאיסורא ואגידא ביה מקרי וצריך לעיין בזה דומה למ"ש הרב מש"ל בפרקין גבי קונם ביתך דאע"ג דאם מכרו מותרת ליכנס אפי"ה כיון דאם חזר וקנאו חוזר התנאי למקומו אין זה כריתות ואף למה שצדד שם בדעת הרמב"ן דכל תנאי שאפשר שיבא זמן שתוכל לעבור על תנאו אף שאפשר שיחזור התנאי חשיב כריתות יע"ש נר' דלא דמי דהתם לא עבידי דאתי ודאי דאפשר שלא יקחנה עוד משא"כ בנ"ד מצורף לזה כפי מ"ש מוהרשד"ם בתשובה חי"ד סי' ס"ט דמתנה בדבר שהוא איסור דרבנן תנאו קיים ניחא ועיין בזה מ"ש הרב מש"ל ז"ל ה' מלוה ולוה פ"ח ד"א מה שהקשה עליו מדין ע"מ שלא תשמיטנו שביעית שכפי תירוצו הא' שם לא יתיישב קושייתינו ויש לצדד בזה דאע"ג דבדבר האסור אפילו מדרבנן תנאו בטל כההיא דשביעית היינו במתנה לעקור בקום עשה אבל במתנה לעבור בשב ואל תעשה חייל וצ"ע כעת לעת הפנאי ועיין בס' זרע אברהם ח"א ס"י.

הלכה יא

ה"ז גיטך ע"מ שלא תליכי לבית אביך לעולם אינו גט שאין זה כריתות כו'. והנה התוס' במ' קדושי' ד"ה ע"א ד"ה ע"מ כתבו וז"ל וא"ת אמאי לא הוי גט שהרי אם מת אביה כו' וי"ל דבית אביה קרויים כל יוצאי חלציו של אביה כו' עכ"ל וכתב הרב עצמות יוסף ז"ל פי' והשתא אפי' מכרו אינו מעלה ומוריד דהשתא לא הוי הפי' בית ממש אלא קרוביו שלא ילך לקרוביו למקום שהם וניחא השתא מה שתמה הרשב"א בגיטין דכ"א על דברי התוס' דאי מכר לאחר מאי איכא למימר והניח הדבר בצ"ע עכ"ל אבל הרב ח"ה ז"ל בחידו' למס' סוכה דכ"ד ובערובין דט"ו ע"ב כתב דהתוס' עיקר קושייתם לא היתה אלא מחלוקת אם מת דוקא ולא מחלו' אם מכרו לאחר דלהכי לא תירצו מידי והיינו דלא קשיא להו מאם מכרו משום דאף אם מכר בית זה אכתי לא הוי כריתות כיון דאפשר שיקנה בית אחר ואסורה בו עכ"ל מבואר יוצא מדבריו דמשמע ליה בכוונת דברי התוס'

ז"ל דכל יוצאי חלציו קרויים בית אביה דבית ממש קאמרי אלא שכל זמן שהבית ביד יוצאי חלציו אכתי בית אביה מיקרי כמאז ומקדם ושלא כדברי הרב ע"י דבית אביה היינו משפחת אביה ואין ספק כי זו היתה כונת הרשב"א ז"ל בהבנת דבריהם וע"ז הוק' לו בדבריהם מה יענו לאם מכרה לאחר כקו' הרב ח"ה ז"ל.

ועיין להרב מש"ל כאן בפרקין ד"ה ודע דכל כו' דמפשט פשיטא ליה בדעת הרשב"א דחולק עם הריב"ש דס"ל דאפילו אם חזר וקנה בית אחר אסור דכל שהוא ביתך קאמר מדלא תירץ קושייתם ע"ד התוס' בהכי וכמו שתירץ הרב ח"ה דלדידיה ס"ל דכל שחזר וקנה בית אחר מותר יע"ש ומה שיש לגמגם בעיקר דברי הריב"ש עם אותה שכתב הש"הג פ' החולץ ע"ש תשו' הר"ם על איש ואשה שקבלו חרם הקהל כו' וכיון דאשתרי אשתרי עיין להרב מח"א ה' נדרים סי' ל"ט ולדידי אי מהא לא אירייא דאפשר דהרשב"א ז"ל אזיל ומודה לדברי הריב"ש אלא דלדידיה לא ניחא ליה לתרץ עיקר קושייתו ע"ד התוספות ז"ל בהכי משום דעיקר קושייתו לאו בשמכר האב עצמו הוא אלא בשמת האב ומכרוהו יוצאי חלציו דתו לא מיקרי בית אביהם כיון שיצא מרשות דידהו ג"כ ולדידיה משמע ליה דמה שתירצו התוס' דכל יוצאי חלציו קרויים בית אביה הכונה לומר דכל שנשאר בית אביה ביד יוצאי חלציו עדיין בית אביה מקרי אבל אם לא נשאר להם והם מעצמן לקחו בית אחרת אז ודאי לא מיקרי בית אביה כדי שתאסר דאלת"ה מאי אירייא מייתו מתמר דכתיב שבי אלמנה בית אביך דילמא התם מפני שהיתה ביתו של שם קיימת ביד יוצאי חלציו קאמר בית אביך וכיון שכן הוקשה לו להרשב"א שפיר דאכתי מה יענו לחלוקת אם מכר לאחר וכיון דבשמת האב ומכרו יוצאי חלציו לבית אביהם תו ליכא למיחש למידי א"כ הו"ל כריתו' דאף כשיחזרו ויקנו אותו תו לא מיקרי בית אביה אלא ביתם אבל כשמכר האב דאיכא למיח' שיקנה בית אחרת או שיחזו' ויקנה בית זה פעם אחרת ואכתי בשם בית אביה מקרייא אזיל ומודה הרשב"א ז"ל להריב"ש ומעתה אין מקום למה שנסתפק הרב הנז' שם בדעת הרשב"א כנ"ל.

אחר ימים מצאתי בס' דת ודין בקונט' התשו' סי' י"ז וח"י כתוב בענין זה וראיתי שם בסימן ח"י דל"ה ע"ב פי' דברי הרשב"א כמו שכתבתי ומטי בה משמיה דהרב אלייא אביו ודוק שם ועיין במה שהק' שם בסי' י"ז מההיא דפ' נערה דמ"ד שאמרו יש לה פתח בית ואין לה אב הרי היא בסקילה דאיך יתכן שיהיה לה פתח בית אביה ולא יהיה לה אב ומזה רצה להכריח דאפילו כשמת אביה בית אביה מקרי יע"ש וליתא דה"ק פתח בית אביה שהיה נקרא מקוד' וכשאין לה אב אינו נקר' עכשיו פתח בית אביה וברור, ואיך שיהיה הנה זה למדנו דמשמע ליה להרשב"א בכונ' דברי התוס' כמ"ש הרב ח"ה

וכן הבין מהרש"ך הביא דבריו בס' פרי הארץ ד"מ ע"ד עיין שם.

ואולם הרב ש"ך בי"ד סי' רי"ו ס"ק י"ב הבין כונתם כמ"ש הרב ע"י ודחה דברי הרב ח"ה ז"ל בשתי ידים ועפ"ז פקפק על דברי הרב המפה שכתב דה"ה באומר קונם לבית אביך שאיני נכנס דאסור לעולם משום דכל יוצאי חלציו קרויים בית אביו וכתב דע"כ לא כתבו התוס' כן אלא גבי האומר ע"מ שלא תלכי לבית אביך אבל באומר קונם לבית אביך שאיני נכנס מה מקום לפרש בית אביך על משפחת אביך דלא שייך לומר לשון כניסה במשפחה אלא לשון הליכה יעיין שם, ובודאי שלפי משמעותו בדברי התוס' יפה השיג עליו אבל לפי משמעות הרב ח"ה והיא משמעות הרשב"א ז"ל יפה כתב ובפסקי התוס' שם בגיטין כתוב בהדייא כדברי הר"ב המפה וכבר הרב מש"ל בפרקין דחה דברי הש"ך בזה וכתב שדבריו לא שרירין ולא קיימין יע"ש ומיהו מדברי הר"ן ז"ל ברי' פרק המגרש משמע דס"ל דכוונת דברי התוס' כמ"ש הרב ע"י דאחר שהביא תירוץ זה שתירצו התוס' הוקשה לו דאכתי אמאי לא הוו כל יוצאי ירכו כמו כל ימי חיי פ' דהא אפשר דמיתו כולהו יע"ש ואם הוא ז"ל סובר בהבנת דבריהם כמ"ש הרב ח"ה ז"ל דכל שבית אביך הוא ביד יוצאי חלציו קאמרי דאפי' מת האב אכתי בית אביה מקרי ולא בית יוצאי חלציו א"כ אין מקום לקושייתו דהא אפי' אם ימותו כולם אכתי אסו' ליכנס עד שתמות גם היא כאחי' שהרי כל שהיא קיימת ובית אביה ברשותה ברשותו אכתי מעלנא לית לה כיון דהיא מיוצאי חלציו של אביה וכל שהוא ברשותה אכתי בית אביה מיקרי ואסור' ליכנס שם אלא ודאי דמשמע ליה להר"ן כדברי הרב ע"י ונמצינו למידין שלא בלבד הרב ח"ה והרב ע"י חלוקים בזה כי גם הרשב"א והר"ן חלוקים בזה.

ובעיקר קו' התוס' ז"ל עיין בס' לשון למודים בה' נדרים סי' קי"ט שהק' בשם י"מ עמ"ש התוס' בפ' הכותב ד"ה הוה אמינא עד עול' אפירות קאי כו' דפי' עד עולם הוא בין בחייה ובין במותה יע"ש וא"כ אין כאן מקום לקושייתם מההיא דהאומר קונ' לבית אביך דשאני התם דאמר לעולם והוא ז"ל לא העל' ארוכה לזה יע"ש, ועיין למוהריב"ל בח"א דקמ"ה ובדפוס חדש דס"ה וס"ו דשקיל וטרי הרב ז"ל בהבנת ברייתא זו דע"מ שלא תשתי יין ושלא תלכי לבית אביך דקשייא דייוקא אדייוקא והעלה דלרב אשי דאמר בפרק המגרש גבי ע"מ שתשמשי לאבא ושתניקי את בני דסתמא יום אחד משמע להכי הוצרך תנא לפרש לעולם יעוש"ב, ולפי"ז אין מקום לקו' הי"מ ועיין עוד להתוס' ברפ"ג דתמורה ודוק ועיין להרב מכתב מאליהו שדחה דברי מוהריב"ל ועיין להראנ"ח ח"א סי' ק"ך, והנה הר"ן ז"ל בפ' המגרש הביא תירוץ אחר לקושיית התוס' דלבית אביך לאו דוקא אלא שאמר לבית זה שהוא של אביך שהיא אסורה בו אפי' מת או מכרו לאחר כדאיתא התם

בנדרים יעו"ש.

והרב מ"ל בפ' הנז' הוק' לו דאכתי איכא קולא אחריתי בבית זה לענין אם נפל וחזר ובנאו במקומו הראשון וכמדתו הראשונה משום דפנים חדשות באו לכאן וכמו שביאר כל זה הר"ן ז"ל בנדרי' פרק השותפין וא"כ ק' דאף דנימא דהתנאי היה ע"מ שלא תלכי לבית זה מ"מ אמאי לא חשיב כריתו' כיון שאפשר שיפול הבית ואז אפשר לה לעבור על תנאה דומיי' דמתנה ע"מ שלא תעלה באילן זה עכ"ל, ואין זה מן הקושי דכיון דתירוץ זה הביאו בשם אחרים דוחי' מי זה אמר שאחרים הללו בשיטת הר"ן ז"ל קיימי גבי נפל הבי' וחזר ובנאו וכ"ש שעינינו הרואות שדברי אחרים הללו הם דברי הרשב"א בחי' פ"ב דגיטין דכ"ב והוק' לו מהא דנפילה ותירץ ב' תירוצים כמו שהביאן הרב מש"ל עצמו לקמן בד"ה ודע שראיתי להרשב"א כו', ובתירוץ הב' מוכח דלית ליה כשיטת הר"ן דנפל וחזר ובנאו ואם עיק' קושייתו הייתה למה לא דחה הר"ן דברי אחרים הללו ע"פ שיטתו בהא דנפל וחזר ובנאו אפשר דמה"ט סיים בסוף לשונו שהעיקר כתירוץ הא' שהוא התירוץ שתירץ הוא לדעת רבינו ודחה תירוץ אחרים הללו מה"ט ועכ"ל דלא שמיע ליה להר"ן בתירוץ אחרים הללו שהרי הוא ז"ל פ' השות' כתב דבאומר קונם לביתך זה משום זה אתה תופסו בין לקולא בין לחומרא ומשום דתפסינן לשון אחרון ואיך כ' כאן דבאומר ע"מ שלא תלכי לבית זה של אביך עסקינן שאפי' מת או מכרו אסור והרי כיון שסיים של אביך תפסי' לשון אחרון ואכתי אם מת או מכרו מותר אלא ודאי שהר"ן לא שמי' ליה הדברי אחרים הללו.

איברא דאי מהא לא אירייא דאיכא למידחי ולומר דכיון שאמ' שהוא של אביך ליכא בזה חזרה כדי שנאמר תפוס לשון אחרון אלא פרושי קמפרש הבית אשר אסר עליה שהוא של אביה ומפני שהוא של אביה אסרה עליה וכן צריכין אנו לומר בדברי הרשב"א שהרי הוא ז"ל הסכים בזה שם בפ' השותפים ועיין בפ' קמא דנדרים ד"ד ע"ב עלה דאמר שמואל בכולם עד שיאמר שאני אוכל כו' דמוכח מאותה סוגיי' דהיכ' דלשון אחרון מפרש ללשון ראשון לא אמרינן בכי הא תפו' לשון ראשון או אחרון יע"ש, ועיין להרב מח"א בהגהותיו לטור י"ד ה' נדרים דע"ד ע"א ד"ה כתב מרן וז"ל כו' שכתב ע"ש הר"ן דבאומר פירות פ' אסור אפי' אם מכרן לאחר דפ' דקאמר מורה מקום הוא יע"ש, ויש לתמוה מאי שנא מאומר קונם לביתך שאם מת או מכרן לאחר מותר וצ"ע.

עוד כתב הרב מ"ל וז"ל ודע שקו' זו שהקשינו אינה אלא אליבא דהר"ן ז"ל אך אין דין זה מוסכם דהא איכא הרא"ש ז"ל דס"ל דנקטינן כחומרא דביתך וכחומרא דזה דאליבא דמ"ד דספיקא דאורייתא לחומר' הוא מן התורה אפשר דאינה מגורשת כלל

דכיון דמספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לא נמצא דמן התורה אינה יכולה לילך לבית אביה בין אם מכרו בין אם נפל מספק ונמצא דאין כריתות כלל מן התורה עכ"ל ושוב דחה זה באומרו דאף אליבא דהרא"ש ק' דאפשר דימכרנו ויפול יע"ש, מבואר יוצא מדבריו הללו דלשיטת האומרים ספיקא דאורייתא לחומרא הוא מדרבנן אין מקו' לעלות ארוכה לעיקר קושייתו בדברי הר"ן שאם נפל ובנאו ע"פ דברי הרא"ש דמספ"ל אי תפסינן לשון ראשון או אחרון דכיון דמדאורייתא אזלינן לקולא ותהיה מותרת ליכנ' בבית זה היכא דמכרה לאחר או היכא דנפל וחזר ובנאו אף דמדרבנן אסרוה מספיקא חשיב שפיר כריתות כיון דמדאו' מיהא אפשר שיבא זמן שאי אפשר לה לעבור על תנאה.

ומורי הרב המובהק מוהר"י נוניש נר"ו וההוא אמר דלא היא אלא כיון דמדרבנן מיהא אסורה מספיקא לא חשיב כריתות מן התורה דהא התנה עמה תנאי דאגידא ביה לעולם דאף שאיסורו מדרבנן ס"ס הא אגידא ביה ולא חשיב כריתות מן התורה והביא כדמות ראיה לדבריו ממה שכתב הרב מ"א בה' קנין משיכ' סי' ב' דמקדש בדבר שקנאו במשיכה דרבנן דהווייא מקודשת גמורה מן התורה כיון דמדרבנן מיהא הא קנאו וחשי' שלו בקנין זה אף דמדאורייתא לא קנה עד שיתן את הדמים והן הן דברי מרן ב"י בא"ה סי' כ"ח במקדש בחוב שיש לו על אחרים במעמד ג' יע"ש, ועיין להר"ן ז"ל בפרק הזורק גבי מתני' דקרוב לו וקרוב לה שכתב דאף על גב דארבע אמות לכ"ע אינן קונות דבר תור' כיון דרבנן תקינו שיהיו קונות עשאוהו כחצרו דהפקר ב"ד הפקר יע"ש שנר' מסכי' לדברי הרב מח"א וה"נ דכוותא כיון דמדרבנן אגיד' ביה לא חשיב כריתות את"ד נר"ו, ועיין להרב מ"ל בפ' ה' מה' אישות ה"ז שנסתפק במי שקנה חפץ מחבירו ונתן את הדמים ולא משך דמן התורה קנה אם קידש המוכר בחפץ זה אי הוייא מקודשת גמורה כיון דמדרבנן מיהא קאי ברשותיה דמוכר או"ד כיון דמדאורייתא ברשו' הקונה הוא שכבר קנאו בדמים אינה מקודשת למוכר קידושין גמורים וכתב שדעתו מסכים אל הצד הב' ולא זכר ש'ר דברי מרן הב"י בא"ה סי' כ"ח וכעת צריך ישוב.

עוד כתב מו"ה הנז' ז"ל שיש להביא ראיה דבמידי דאסירה האשה מדרבנן מחמ' תנאו של המגרש אף דמדאורייתא שרי דלא חשיב כריתות אם התנה בה כיון דאגידא ביה מדרבנן מיהא מאותה ששנינו בפ' המגרש דפ"ה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לעבד ולנכרי ולכל מי שאין עליו קדושין כשר ע"כ הרי איסור עבד בבת חורין אינה אלא דרבנן לדעת רבינו כמ"ש בפ' י"ב מה' א"ב וכ"כ הרדב"ז בח"א סי' קפ"ח והרשד"ם בי"ד סי' קצ"ו והביא דבריהם מרן החבי"ב בא"ה סי' ד' הגה"ט אות ח', ועיין להרשד"ם בסי' קצ"ו דקל"ו ע"ג שכתב בהדייא דאף לדעת רבינו דאין איסו' מן התורה

בשפחה לבן חורין בעבד לבת חורין מודה שיש איסור מן התורה והוא תימא על מרן החבי"ב שכתב משמו דגם בעבד לבת חורין הוא מן התורה ומ"מ הרדב"ז ז"ל סובר שאין חילוק למדקדק בדבריו שבתשו' הנז' ולא אמרי' דהוי שיור' בגט כיון דבלא"ה לא אסירא אלא מדרבנן ובתנאו אסיר' באיסור אישות שהיא אסור מן התורה אלא אמרי' דלא חשי' שיור כיון דבלאו הכי לא אסירא מדרבנן וחשיב שפיר כריתות מן התור' כיון דס"ס הא אסירא בלא"ה והשתא אם איתא דהחשיב כריתות מן התורה ולהתיר' לעלמא אהני לן איסור דרבנן שלא להוציאה מחזקה ולומר שאין זה כריתות כל דאסירא מדרבנן בתנאו ולפסול הגט דודאי אית לן למי' הכי ואף לדעת החולקים על רבינו וס"ל דעבד בבת חורין אסורין מן התורה יש להביא ראיה על זה מההי' דאיבעייא לן הת' חוץ מזנותי' מהו כו' דנשואין הא לא שיי' או דילמ' שיי' בביאה ואתינן למפשט ממתני' ששנינו ולא לאבא ולאביך ובמאי אילימא בנשואין אבא ואביך בני נשואין נינהו אלא לאו בזנות ולאבא ולאביך הוא דלא שייר הא לאחר שייר יע"ש, והשתא הך דייוקא דדייקינן מרישא דאבא ולאביך אית לן לדייוקי נמי מסיפא דאטו עבד ונכרי בני נשואין נינהו אלא בזנות ולעבד ולנכרי הוא דלא שייר הא לאחר שייר הרי דזנות דנכרי דמדרבנן הוא דאסיר לכ"ע שהתו' לא אסרה אלא דרך חתנות בלבד ובית דינו של שם גזרו על הזנות כדאיתא בפ"ב דע"ז דל"ו ע"ב וכמ"ש רבינו בפ' י"ב מה' א"ב ואפי"ה אמרינן דלא חשיב שיורא כיון דבלאו הכי אסירה אע"ג דאינו אסורה אלא מדרבנן את"ד נר"ו.

ועפי"ז תמה עמ"ש הרשב"א בחי' לגיטין בפרק המגרש דפ"ג ע"א עלה דאמרינן התם נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחיו של זה כו' לא נמצא זה גורם לעקור דבר מן התורה ובמאי אי בחוץ מישרא שרי אלא בע"מ כו' וכתב הרשב"א שם וז"ל ואפילו אמר לה נמי הרי את מותרת לכל אדם ע"מ שלא תנשאי לפ' מכאן עד ל' יום אין זה כריתות מה"ט דילמ' מת הך דנשאת לו תוך אותם ל' יום ונאסרה ליבם זה כו' ואף על גב דבלא תנאו הכא אסורה עד ג' חדשים כו' ונמצא שאין תנאו מבט' כלו' מ"מ ד"ת מותרת לינשא לו מיד כו' אין זה כריתות האמור בתורה עכ"ל וא"כ יש לתמוה מה יענה הרב ז"ל להההיא דחוץ מזנותיך דאמרן דמוכח דכל דבלא תנאו של זה המגרש כבר אסורה היא האשה אפילו שיהיה האיסור מדרבנן חשיב שפיר כריתות וכדאמרן וא"כ ה"נ כיון דבלא תנאו אסורה לינשא עד ג' חדשים ונמצא שאין תנאו מבטל דבר יותר ממה שהיא אסורה בלא"ה אמאי לא חשיב כריתות גם אלו דברי מו"ה נר"ו.

ולק"ד מקו' יש בראש לדחו' עיקר ראיה זו שהכרי' מעיקר מתני' לדעת רבינו ומהסוגי' לכ"ע דנהי דלדעת רבינו אין איסור לעבד בבת חורין מן התורה מיהו מודה הוא דמן

התורה אין קדושין תופסין בה ואין אישות לזה עם זה כמ"ש בפ"ד מה' אישות דט"ו ובספי"ד מה' איסורי ביאה וא"כ משו"ה חשיב כריתות דכיון דאלו התנה עמה ע"מ שלא תנשאי לעבד ולנכרי דבלאו תנאו (לא) [הלא] לית לה נשואין ולא מטעם איסור אלא מטעמא דלא חייל בהו קדושין חשיב שפיר כריתות השתא נמי אע"פ שאמר לה סתם חוץ מפ' ואסור לה [הנשואין] נמי אפ"ה חשיב שפיר כריתות דהדבר תלוי בתנאי הנשואין דכל שאם התנה עמה תנאי דנשואין אין בתנאו ממש כיון דבלא"ה אין בה נשואין השתא אין קפידא.

ובהכי יש לדחות גם מה שהכריח מהסגוויי' דבעי חוץ מזנותיך דע"כ לא חשיב שיור במתנה חוץ מזנותיך אלא דוקא במתנה כן על מי שיש עליה קדושין דחשיב שיור דזנות כשיור דנשואין וקרא קפיד שיכתוב לה גט כריתות כדי שתהיה מותרת בנשואין לכל דכתיב וכתב לה ספר כריתות והלכה והיתה לאי' אחר וכל ששייר לה עמו אפי' זנות בעלמא חשיב כאלו שייר לה עיקר נשואין בתנאו אבל בשייר לה זנות דעבד ונכרי דלית לה נשואין בהדייהו ובעיקר הנשואין אם שייר לה בהו לא חשיב שיור כיון דבלא"ה הא לית לה נשואין בהדייהו אם כששייר לה עמו בזנות לא חשיב שיור כיון דבעיקר הנשואין לא חשיב שייור ויש להכריח דהכל תלוי בקדושין ונשואין שהרי קאמר תלמודא דאם אמר חוץ מזנותיך לאבא ולאביך דוקא הוא דלא שייר הא לאחר שייר ואף על גב שיהיה אחד מהנך דאיסורי לאוין דאף על גב דבלא תנאו הא אסירא להו חשיב שייור כיון דאם עבר וקידש קדושין תופסין בחייבי לאוין ולהכי אפי' דשייר לה בזנות לא חשיב כריתות כיון דבעיקר קדושין אם שייר לה בהו לא חשיבי כאלו אסרה עמהם בקדושין ובנשואין דלא חשיב כריתות ואף שמדברי רש"י יש לגמגם בזה אפשר שהרשב"א יסבור ויפרש כן ונוצל אותו צדיק מתמיהת מו"ה נר"ו ודוק ועוד י"ל דסובר הרשב"א ז"ל דזנות דישראלית עם הנכרי כיון דבית דינו של שם גזרו אותו ונפקא לן מקרא דויאמר יאודה הוציאוה ותשרף חשיב כאיסור תורה כיון דנפקא לן מקרא ולהכי אף בשהתנה עם האשה חוץ מזנותיך דעבד ונכרי חשיב שפיר כריתות כיון דבלא"ה אסירא מדאורייתא ועיין להר"ן בפסחים בפ' כ"ש ובע"ז פ"ב.

ואולם זו היא שקשה בעיקר דברי המש"ל למה זה הוצרך ליישב קושייתו ע"פ שי' האומרי' ספיקא דאורייתא לחומרא דאורייתא דע"כ לא פליגי בהכי אלא היכא דליכא חזקה לילך בתר חזקה אבל כל דאיכא חזקה אזלינן בתר חזקה לכ"ע וכמ"ש הפ"ח בי"ד סי' ק"י בכללי הס"ס יע"ש וכיון שכן הכא דאיכא חזקת אשת איש כל דמספ"ל בגט זה אי חשיב כריתות או לא אזלינן בתר חזקה ומוקמינן לה בחזקת אשת איש כמו שהיתה

ואחר מעט התבוננות אין זה מן הקושי דכיון דכי מספ"ל אי תפסינן לשון אחרון או לשון ראשון לכל אחד מהצדדים יש בו כריתות דבאומרו בית אביך אם מת או מכרו יכולה ליכנס ובאומרו בית זה אם נפל וחזר ובנאו יכולה ליכנס אין בזה מקום לומר שנלך בתר חזקת אשת איש כיון דלכל אחד מהצדדים הוי כריתות והרב ז"ל לא עלה על דעתו לומר דלא חשיב כריתות אלא מפני שחשב כיון דס"ס היא אסורה ליכנס לעולם דמספקא אזלינן לחומרא דשתי הלשונות ואסורה ליכנס בין היכא שמת ומכרו ובין היכא שנפל ובנאו וכיון דמדאורייתא אסורה מס' לעולם לשיטת האומרים ספיקא דאורייתא מש"ה לא חשיב כריתו' אבל לשיטת החולקים וסוברים שהיא מדרבנן אין מקום לומר שנלך בתר חזקה כיון שמה שהיא אסורה אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא לכל הצדדים יש בה צד התר ליכנס בבית זה או במת ומכרו או בנפל וחזר ובנאו ועיין עוד במ"ש התוס' בכתובות בפ"ב דכ"ג ע"א ד"ה תניתוה כו'.

עוד כתב הרב משנ"ל וז"ל שוב ראיתי דאף אליבא דהרא"ש ז"ל קשה דאכתי חשיב כריתות דאפשר יפול דהשתא לכל הצדדים מותרת לעבור על תנאה עכ"ל והדברים תמוהים שהרי הוא כתב בתחילת דבריו דמה שהתוס' לא הוקש' להם מחלוקת אם מכר משום דס"ל דאפי' דקי"ל דאם מכרו מותר מ"מ אם חזר וקנאה אסור בה ומש"ה לא חשיב כיון שאפשר שיעבור זמן שיעבור על תנאה וא"כ איך כתב כאן דמשום דאפשר דימכרנו חשיב כריתות ואין ספק שט"ס נפל בדבריו וצ"ל דאפשר שימות ויפול והדברים ברורים.

ודע שהרשב"א והר"ן בפרק המגר' כתבו לעיקר קושיית התוס' לדעת רבינו דכיון שאינה מותרת בו כל זמן שהוא של אביה אעפ"י שאם מכרו או מת מותרת היא ליכנס בו מ"מ במה שנאסר לה לא הותר לה דכל שמת או מכרו אין זה בית אביה שנאסר בו ולהכי לא קרינן ביה כריתות והרשב"א דחה דבריו מדאמרינן התם בר"פ המגרש בחוץ הוא דפליגי ר"א וחכמים אבל בע"מ מודו לר"א דלאו שיורא הוא משמע דע"מ דומיא דחוץ הוא שהיא אסורה לעולם וכגון דאמר לה ע"מ שלא תנשאי לפי' לעולם ואפ"ה קאמר דמגורשת יע"ש ואיכא למידק דכיון דלדידיה משמע ליה דע"מ דמודו חכמים דומיא דחוץ הוא א"כ בהתנה עמה ע"מ שלא תנשאי לאנשים הרבה נמי מודו חכמים דמגורשת דומיא דחוץ דקאמר ר"א דל"ד בהתנה בחוץ מפ' דוקא הוא דה"ה נמי בחוץ מאנשים הרבה דזיל בתר טעמא וכ"כ בתשו' התשב"ץ החדשות ח"א סי' ד' ד"ט ע"ב ובתשו' מהר"י ן' חסון סימן ע"ט דפ"ג ע"ב יע"ש וכיון שכן לדידיה דהרשב"א נמי תקשי מ"ט דחכמים דמודו בהא שהרי הוא ז"ל שם קיהיב טעמא בהתנה עמה ע"מ שלא תלכי לבית אביך אמאי אינה מגורשת כיון שאפשר שיפול הבית ותהיה מותרת ליכנס בו משום דנפילה לא שכיחא

אבל מיתה שכיחא יע"ש, והשתא במיתה דרבים דלא שכיחא כדאמרינן בפ"ק דיומא דמיתה דתרי ותלת לא שכיחא אמאי היא מגורשת כיון דדמי לנפיל' דלא שכיח וכל שכן הכא דלמיתה דרבים לכ"ע דלא שכיח וכעת צ"י ועיין להרב מכתב מאליהו דקע"ט ע"ג שעמד ע"ד הרשב"א ז"ל הללו וכעת לא עמדתי היטב בדבריו.

ובעיקר הספק שנסתפק הרב שם באומר חוץ מפ' בזמן פ' אי הוי שיור או לאו עיין להותס' בפרק המגרש דפ"ב ע"ב ד"ה אפי' וביבמות ד"י ע"א ד"ה לעולם שהוק' להם אמאי לא תני י"ו נשים פוטרו' צרותיהן אליבא דר"א וכתבו דבפלוגתא לא קא מיירי ושוב הביאו דברי הירוש' שהקשו כן יע"ש ואם איתא דבחוץ לזמן נמי מודו רבנן אמאי לא ק"ל אליבא דכ"ע ואפי' לרבנן דר"א אלא ודאי דלא שנא ועיין בספר מוצל מאש בתשו' סימן פ"ז שנשאל אם יש שום תיקון לדעת הרמב"ן והר"ן וסייעתן דס"ל דאף בע"מ פליגי ר"א וחכמים להתנות לאשתו ע"מ שלא תנשאי לפלוני מפני שראה בה כיעור עם זה האיש והשיב שיתנה עם שליח הולכת הגט שאם תנשא אשתו עם פלוני שיתבטל שליחותו שיודיענו השליח לאשה ונמצא שבעיקר הגט ליכא שום שיור והוא גט כריתות ותנאו קיים כיון שהוא בענין השליחות יע"ש ודברי הירושלמי הלזו שהביאו התוס' הויין תיובתיה דא"כ אמאי לא ק"ל לרבנן נמי אמאי לא תני י"ו נשים ומשכחת לה בכה"ג ודוק.

פרק י

הלכה ב

שורש אם נשאת לא תצא וכל **מקום שאמרנו כו' אם נשאת לא תצא כו'**. מצאתי כתוב למ"ה המובהק מהר"י נוניס וז"ל ראיתי במכתב להרב המובהק כמהר"ר בנימין הלוי ז"ל שנסתפק בכל מקום שאמרו חכמים לא תנשא ואם נשאת לא תצא אם נתגרשה או נתארמלה אי צריכה גט מבעלה הראשון כדי להתירה להנשא לאחר יעש"ב.

ולעד"ן שדבר זה במחלוקת הוא שנוי ואמינא לה ממ"ש רבינו פ"ב מהל' יבום ה"ב וז"ל אם נתקדשה לכהן שהוא אסור בחליצה אינו חולץ לה וכו' גירשה הכהן או מת ה"ז חולצת ואח"כ מותרת לאחרים וכתב ה"ה וז"ל ודברי' נראין הן שהרי לא התירוה לו בלא חליצה אלא כדי שלא לאוסרה עליו וכיון שגירשה או מת אינה מותרת לאחרים בלא חליצה יע"ש וריא"ז בש"הג פרק החולץ כתב דכיון שהותרה לכהן בלא חליצה אם מת הכהן אין מצריכין אותה חליצה דהואיל ואשתרי אשתרי יע"ש, מיהו עיקר ספקו של הרב לא ידענא על מה אדניה הוטבעו שהרי בכל הני שהדין הוא שאם נשאת לא תצא כתב רבינו בדין שלפנינו דכותבין לה גט אחר כשר ונותנין לה והיא תחת בעלה כו'

וא"כ פשיטא ודאי דאי איתרמי מלתא שלא נתן לה גט בעודה תחת בעלה דצרי' ליתן לה אחר שנתגרשה ועיין בזה במ"ש הרב משנה למלך ובס' בני יעקב דקמ"ז ע"ג.

הלכה יד

שורש נטען על השפחה ונכרית וכן **הנטען על השפחה ונשתחררה על נכרית ונתגיירה ה"ז לא ישאנה וכו'**. והמפרשים כתבו דאפי' ודאי בא עליה ולאו דוקא נטען ויש להסתפק בישראל שהמיר דתו ונשא גויה ואח"כ נתגיירו הוא והיא אם מותרין לינשא ולכאורה נראה דדמי לנטען אמנם נראה דיש לחלק דדוקא בנטען ודוכוותא בביאת ודאי דהויא בצנעא איכא למיחש דדילמא לא נתגיירה אלא כדי לינשא בפרהסייא להתיר להם עריות ולעשות מאויים ולא יבצר מהם מה שיזמו לעשות משא"כ בהמירו והרי הם נשואין בפרהסייא ואין בידם מעכב מנ"ל לחוש לשמא לא נתגיירה אלא מסיבתו שלא לפרוש ממנו ומצאתי און לי ממ"ש הרא"ש ז"ל בכתובות פ"ק ד"ג והתוספות שם ובסנהדרין פרק ן' סורר גבי אסתר דפרכינן והרי אסתר פרהסיא הויא ובפ' יו"הכ בכל אלו המקומות הביאו מ"ש ר"ת שהתיר לאשת ישראל שנשתמדה ונשאת לגוי וגרשה בעלה ועשו שניהם תשובה ונתגייר הגוי והתיר אותה לינשא לאותו גר לפי שלא נאסרה לבועל באותה ביאה דביאת בהמה היא וחלקו עליו ר"י וריב"ם דביאת גוי היא ביאה לפוסלה לכהן ולאוסרה על בעלה והרא"ש התיר מטעם דלא קרינן ונטמאה לגבי בועל היכא שבלא"ה אסורה לו יע"ש והשתא תקשי להו לר"ת ולהרא"ש מתני' דפרק כיצד דדל מהכא ה"ט דאסורה לבעל ולבועל אכתי אסורה משום נטען ששנינו הרי זה לא יכנוס.

וראיתי להגהות מיימוניו' פי"ח מה' א"ב ד"ב כתבו הך דר"ת ושר"י וריב"ם חלקו עליו וסיימו ע"ז ורבינו המחבר כתב כדבריהם בפ"ו מה' גרושין אמנם לא מטעמייהו אלא מידי דהוי אנטען מן הנכרית ונתגיירה ולפיכך כתב דאם עבר וכנס אין מוציאין אותה מידו ע"כ הנה העירו ז"ל מהך דנטען על הך דר"ת ודוק, ואמנם דבריהם תמוהים וכבר חזרו בהם בפ"י דגרושין וז"ל שם על מ"ש הר"מ שם הי"ד וז"ל וכן פר"י והריב"ם מטע' שאסורה לבעל אסורה לבועל ודלא כר"ת ז"ל שהתיר בכה"ג אמנם לדבריהם משמע דאפי' כנסה יוציא ונראה שרבינו המחבר ר"ל גוי ועבד הבא על בת ישראל פנויה ומשום לזות שפתים ודלא כמ"ש עכ"ל ומ"מ אף לפי דבריהם שם משמע דבהך דר"ת אית למיסר הך דנטען.

ואיברא דאם גוי בא על אשת איש וגרשה בעלה ואח"כ נתגייר הגוי אף לפי דברי ר"ת והרא"ש דאין כאן איסור ונטמאה לגבי בועל מ"מ ה"ז לא יכנוס וכמ"ש רבינו בפרקין דאפי' בפנויה ה"ז לא יכנוס, אמנם באשת איש שנשתמדה והרי היא נשואה לגוי ודאי

אין כאן חשש לאוסרה משום הך דנטען כיון דבלא"ה היתה נשואה לו וכבר ראיתי למהר"מ ן' חביב בפרק יו"הכ גמגם עליה דר"ת מהך דפרק כיצד בנטען וכתב דר"ת בעבר ונשאה מיירי והרי אמרו גבי נטען דאם כנס לא יוציא יע"ש והנך רואה דאשתמיט מיניה דברי הרא"ש בפ"ק דכתובות והמרדכי בפרק ן' סורר שכתבו להדיא שהתיר ר"ת לישא אותה ולכתחי' מיירו וע"כ לחלק כמ"ש ואף שהג"מיי השיגו הך דר"ת עם ההיא דנטען דבריו מגומגמים וכמו שחזר בו בפ"י מה' גרושין ואף דמ"מ ס"ל דבאשת איש יש לאסור הא מיהא אפי' לדברי ר"ת מה"ט ומינה לנ"ד מ"מ הישר הולך בעיניו יראה דרב המרחק ביניהם וע"כ התיר ר"ת לכתחי' ומינה בנ"ד דאין כאן איסור ונטמאה שרי לכ"ע ומ"ש מהר"מ ן' חביב דר"ת איירי בדיעבד ליתא וכמדובר ואמנם עדיין יש לדחות ואין להכריע מנדון ר"ת לנדון שלנו לפי מה שהעלינו לחלק בין נדון ר"ת להההיא דהנטען דיש לאומר שיאמר דה"ט דלא חייש ר"ת משום הך דהנטען משום דאיירי בנתגייר ועדיין הבעל חי ולא נתגרשה ואמטול הכי התיר לישא אותה אותו גר דליכא למיחש ללזות שפתים שהרי הוא יודע שאי אפשר לישא אותה דאגידא גבי בעלה ואפשר שלא יגרשנה ומוכרח הדבר שלא ע"ד כן כדי לקחתה נתגייר ולהכי שרי ליה ר"ת לישא אותה כשגרשה בעלה ואה"נ דאם נתארמל' בעודו גוי ואח"כ נתגייר וכמו בנ"ד דישראל שנשא גויה ונתגיירו דיש לחוש דלא נתגייר' אלא מסיבתו ובישראלי' שהמירה ונשאת לגוי יש לחוש דלא נתגיירה אלא מסיבתו וכההיא דהנטען על השפחה ונדון ר"ת ז"ל שאני ודוקא.

הלכה יז

שורש אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות **המגרש את אשתו וחזר ובעלה בפני עדים קודם שתנשא לאחר כו' שחזקה היא שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכו'**. ע"כ. עיין בתשו' מהריט"ץ סימן רמ"ז שכתב בשם מרן ב"י בא"ה סי' קמ"ח שכתב וז"ל ונראה שגם היא צריכה לראות את העדים דאל"כ אמרינן דמשום דידעה דקדושין בלא עדים לאו כלום היא להכי נתייחדה עמו לשם זנות וכו' וכתב ע"ז מהריט"ץ וקל"ט דקאמר דגם היא צריכה לראות את העדים ואמאי בשלמא הוא ניחא אבל היא מאי אירייא אפילו היא תבעל לשם זנות כיון שהוא בועל לשם קדושין מה לנו ולכוונתה תדע שכן הוא דאי לא תימא הכי אם כן קשה דאמרינן בגמרא אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם כדבריך היא גם כן בעינן שלא תבעל לשם זנות אלא ודאי דלא חיישי' לה כלל כל ששותקת ואינה מוחה יע"ש מבואר יוצא מדבריו דמשמע ליה דלשון דאין אדם עושה בעילתו כו' בא למעט אשה וק"ט שמצינו בכמה מקו' להפך דאשה בכלל אדם כמו גבי אין אדם מוריש שבועה לבניו ואש' בכלל וכן גבי אין אדם מע"ר וכן גבי אין אדם משקר

בשעת מיתה וכן אדם עשוי שלא להשביע את עצמו וכן בכמה מקומות ועיין בס' בני חיי א"ה סימן ל"ח שכתב להפך ועיין לקט הקמח א"ה ד"צ ע"ג שנסתפק בזה ובדקפ"ט ע"ג החליט הדבר דדוקא באיש אמרי' כן ולא באשה ועיין בס' יד מלאכי בכללי הדינים אות רנ"ג.

פרק יב

הלכה טז

שורש נשים מסיחות לפי תומן והכל **נאמנים להעיד חוץ מחמש נשים כו'**. הנה בענין החמש נשים שאינן נאמנות להעיד בעגונא דאתתא נסתפק הר"מ ן' חבי"ב בס' עזרת נשים ס"ק ל"ח אם הם נאמנות במסל"ת והעלה הדבר בס' יע"ש ואנכי לא ידעתי אמאי לא פשיט לה מדברי הריב"ש בסי' ש"פ שהביא ראיה לסברתו דלא בעי' במסל"ת קשר דברים מהא דפריך ודילמא שד הוא ודילמא צרה היא ולא פריך ודילמא גוי הוא ש"מ דכל שאמר הגוי מת מל"ת הוא והביא הרב דברי הריב"ש הללו ואף ע"פ שהרב ז"ל שם דחה ראיה זו מ"מ הריב"ש ז"ל המאשרה ומקיימה לראיה זו ע"כ דס"ל דהנהו ה' נשים אף ע"פ שהן מסיחות ל"ת אינן נאמנות וכיון שהרב ז"ל סבור כן ולא מצינו שום חולק עליו בדבר זה מי זה יערב אל לבו לחלוק עליו ואדרבא על הרב עטיאש יש לתמוה שלא הביא דברי הריב"ש לסייע סברתו ועיין למרן החביב בסי' י"ז הג"הט אות רע"ה, גם מה שדחה הרב ז"ל למה שכתב מהר"י הלוי לחזק הוכחת הריב"ש דמ"ש הרלב"ח בפשיטות דבתרוצא דתנא דבי ר"י דבשעת הסכנה כו' מתרצא נמי קושיא דדילמא גוי הוא דזה אינו אלא לדעת רבינו וסיעתו כו' אבל לדעת שאר הפוסקי' דס"ל דהא דבי ר"י לא מייתי לא אלא לתרוצי ההיא דדילמ' צרה היא ולא לגבי שד דשכיח כו' דא"כ ה"ה גבי גוי לא מתרצא בהכי.

עוד כתב הרב דאפי' לדעת שאר הפוסקים נמי דלשד חיישינן היינו משום דשכיחי אבל גוי לא שכיח שילך עצמו ויעלה לראש ההר ויאמר פ' מת וילך ויסתר משם דהוי מילתא דלא שכיח כלל שיעשה כל כך עורמות הגוי ועוד נר' דאם איתא דגוי הוא והוא מכיר בדת יאודי דאין מקבלין עדות גוי לפיכך עלה לראש ההר ואמר איש פ' מת ונסתר משם כדי שיקבלו עדותו למה ליה להטריח עצמו לעלות לראש ההר לומר כן ילך בתוך העיר כו' יע"ש אני בעניותי איני מכיר ראיות אלו דמי גילה לו להרב דחששת גוי דחיישי' שאמר כן הוא דחשש לקלקלה ולהכי עלה לראש ההר ונסתר דאנן הכי קא ק' לן ודילמא גוי הוא שהיה בראש ההר והיה דרכו בראש ההר ודרך הילוכו למקומו רצה לגלות דבר

זה שלא היה ידוע לבני העיר ולא שהיה דרך עורמה ותחבולה אלא שאם כונתו להגיד הדבר דרך עדות אנן לא מהימנן ליה ואם כוונתו לספר הדבר כדרך המספרים הוי מסל"ת ומהימן, וע"ז הביא הריב"ש ז"ל ראיה שאם כדברי האומרים דדברי' אלו בלי קשר לא הוי מסל"ת א"כ תיקשי אמאי לא פריך ודילמ' גוי הוא וכוונתו להגיד הוא ולא מהימן אלא ודאי דבלי שאלה הוי מסל"ת ומהימן ודוק.

עוד כתב הרב הנז' ע"ש מוהר"י הלוי ז"ל דראית הריב"ש הוא מדפריך ודילמא צרה היא דהוי מילתא דלא שכיח' כיון דמיירי דלא ידעינן ליה דהוה ליה צרה אלא דחיישינן דילמא בעלה נשא אשה מעיר אחרת ובא עתה לקלקלה כמ"ש רש"י וז"ל ודילמא צרה הואי שנשא אשה במקום אחר ובא לקלקלה והלכה לה ע"כ וא"כ אדפריך מצרה דלא שכיחא לפרוך מגוי דשכיח טפי מצרה ע"כ וע"ז כתב הרב הנז' דאחר המחילה לא ידענא מנ"ל למ"ש רש"י דנשא אשה במקום אחר היינו דלא ידעינן שנשא אשה במקום אחר אלא מספיקא חיישינן להכי דאפשר דמ"ש רש"י ז"ל דנשא אשה במקום אחר היינו דידעינן ודאי שנשא אשה במקום אחר ותו דאם כן הוה ליה ספק ספיקא דאע"ג דאינו מתהפך לא חיישי' להכי לדעת רוב הפוסקים כו' עכ"ל, ואחר שאלת מחילות רבות הראויות לפי כבודו לא אדע שכו'ל לפי דבריו למה לו לרש"י לומר שנשא אשה אחרת במקום אחר ולא שנשאה במקומו ובעירו והי"ל לרש"י לו' שנש' אשה אחרת סתם יהיה במקום שיהיה כיון דכל עיקר כוונת רש"י אינו אלא להשמיענו דקו' ודלמא צרה היא אינו אלא כשידענו בודאי שנשא צרה אחרת ומדכתב במקום אחר ש"מ דכוונתו לומר דאפי' כשידענו שלא היה לו אשה אחרת במקומו דילמא נשא אשה אחרת במקום אחר וזה ברור ומבואר בכוונת רש"י ז"ל וא"כ יפה השיב מוהר"י הלוי ז"ל ומ"ש דא"כ ספק ספיקא עיין למרן החבי"ב בהג"הט אות צ"א שכתב דבעדות עגונא איכא כמה מרבוותא דחיישי לומר דאפילו איכא כמה ספיקות כולהו כחדא ספיקא דמו כיון שהספק הוא אם אמת היה שמת בעלה או לא היה אמת יע"ש ואין ספק שרש"י ז"ל סובר כן א"נ ס"ל דבעינן ס"ס המתהפך וליכא.

עוד ראיתי להרב הנז' בדל"ה ע"א הביא פי' רש"י וכתב וז"ל ולכאורה משמע דהקושייא היא אף ע"ג דידעינן דלית לה צרה ניחוש דילמא נשא אשה במקום אחר ויראה דנפקא ליה לרש"י ז"ל מדפריך ודילמא צרה הואי ולא אמר דילמא צרה היא ולפ"ז כדתריץ בגמ' דלא חיישינן לצרה אפשר לומר דלא חיישי' להך חששא רחוקה אבל אי ידענו בודאי דיש לה צרה י"ל דחיישינן שמא בא לקלקלה אך לא ראיתי להפוסקים חלקו בזה משמע דס"ל דאין לחוש אפי' ידעינן דאית לה צרה יע"ש ולא ידעתי מה היתה ספיקו של הרב

בזה דודאי כשפי' רש"י דהקו' היא דילמא נשא אשה אחרת במקום אחר כוונתו לומר וכ"ש בשידענו שהיה לה צרה דתיקשי לן טפי דאיכא למיח' לצרה וכיון שכן כי תריץ תלמודא דבשעת הסכנה כותבין ונותני' על שתיהם קמתרץ דבין שידענו שהיה לה צרה בין שלא ידענו לא חיישינן להכי דאם כשידענו שהיה לה צרה חיישי' היכי סתם לן תנא דמתני' דע"פ בת קול משיאין כיון דכל דאית לה צרה חיישינן אלא ודאי דאף בכה"ג לא חיישינן ומה מקום לספיקו של הרב ז"ל וצ"ע.

ואפלו גוי המסיח לפי תומו נאמן ומשיאין על פיו כו'. כתב מוהרח"ש בקו' עגונא דאתתא ד"ג ע"א דבעדות גוי מפי גוי כל שלא העיד הגוי השני שהראשון היה מסל"ת לא תלינן להקל ולומר שהיה מסיח ל"ת אלא צריך שהגוי הב' יאמר בפירוש שהראשון היה מסל"ת ודקדק כן מדברי הר"ן בתשו' ע"ש וק"ט דבדט"ו ע"א משמע מדבריו דדוקא כשידענו שהראשון לא היה מסל"ת אז הוא דחש הר"ן להחמיר אבל בסתמא תלי' להקל שכתב שם וז"ל ועוד דהרא"ם לא תלה להקל אלא מפני שהיה הדבר ספק אם הראשון היה מסל"ת יע"ש ותו ק"ל טובא דבד"ג כתב הרב שגם מוהרי"ק סובר דגוי מפי גוי בעינן שיגיד שהראשון היה מסל"ת ולא ע"י שאלה ולזה הסכים בדט"ו ואלו בדי"ב ע"ד כתב וז"ל ואע"ג דע"י שאלה דאמרי' דלא חשיב מסל"ת היינו דוקא ע"י ישראל ולא ע"י גוי מ"מ כיון שהשופט כו' וזה הפך מה שהסכים הוא בדט"ו דאף על ידי שאלת גוי לא הוי מסל"ת יע"ש ועוד במה שהכריח בדט"ו מדברי הר"ן ז"ל הפך מ"ש הרב ת"הד דע"י שאלת גוי נמי לא חשיב מסל"ת ממ"ש הר"ן בתשו' דגוי מפי גוי צריך שיגיד שהראשון היה מסל"ת יע"ש, וזה מנין לו שחולק על הרב ת"הד שאף הרב ת"הד סבור דצריך שיגיד שהראשון לא אמר הדברים דרך התפארות דלפי זה לא חשיב מסל"ת ואפשר שזו ג"כ כוונת הר"ן ז"ל אבל אם היה ע"י שאלת גוי אפשר דאף הר"ן מודה דלא חשיב מסל"ת ועכ"ז צ"ע כעת.

ודע שהריב"ש בסי' שע"ז חלוק על הר"ן ז"ל בענין מסל"ת וס"ל דאפילו אמר הגוי הדברים בלי סיפור דברים לפניו ולאחריו אלא סתם פ' מת דייו והרבה ראיות לדבר ואחת מן הראיות הוא מהא דאמרינן בפרק כל הגט שמע מקומנטריסין של גויים איש פ' מת לא ישאו את אשתו ופרכינן דכל ע"י מסל"ת נאמן יע"ש דמשמע מינה דאע"פ שלא אמר אלא מת לבד בלי קשר דברים מקרי מסל"ת ומהרד"ך ומהרח"ש והלח"מ בפי"ג מה' גרושין ובס' בני דוד בחי' סי' ס"א לא ראו דברי הראשונים הללו ובס' בני משה סי' י"ז דל"ז ע"ג ישב עוד לזה דערכאות הגויים הוה ס"ד דמהני טפי משום דלא משקרי שהרי שטרו' העשויים בערכעותיהם כשרים יע"ש, ולע"ד יראה עוד דתלמודא לפי הס"ד הוה

משמע ליה דאדרבא כיון שערכעו' של גויים עיקר עדותם משום התפארות הם המדברים לא חשיב מכוין לעדות שהרי כונתם הוא להודיע שדינם דין אמת ובכן אין כאן מסל"ת וע"ז חדית תלמודא דכיון דעיקר עדותן הוא להודיע שדינם דין אמת אדרבא כיון דשייכי בה לא מהני וזה נכון וחריף לע"ד.